Cultuurhistorische effectrapportage

Turfmarkt 60 en Klooster 7 te Gouda

projectnummer 0434235.00

25 juni 2018

Understanding today.
Improving tomorrow.

Cultuurhistorische effectrapportage

Turfmarkt 60 en Klooster 7 te Gouda

projectnummer 0434235.00

25 juni 2018

Auteur
Koen Wilmer

Opdrachtgever
Profier Bouw- en Projectontwikkeling BV
Turfmarkt 58
2801 HB Gouda

datum vrijgave	goedkeuring	vrijgave
25/06/18	Christian Everhardus	Robert Zuurbier

Inhoudsopgave

		Blz.
1	**Inleiding**	**2**
1.1	Aanleiding en kader	2
1.1.1	Onderzoeksstrategie en kwaliteit	2
1.1.2	Ontwerp herontwikkeling	2
1.2	Leeswijzer	2
2	**Beschrijving locatie**	**3**
2.1	Begrenzing onderzoeksgebied	3
2.2	Stedenbouwkundige situatie	3
2.3	Historische situatie	5
2.3.1	Historie Centrum Gouda	5
2.3.2	Historische situatie Turfmarktkerk	9
2.3.3	Aardkundige waarden	9
2.4	Huidig en toekomstig gebruik	9
3	**Beleidskader**	**11**
3.1	Rijksbeleid	11
3.1.1	Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte	11
3.1.2	Monumentenwet en Erfgoedwet	11
3.1.3	Beschermd Stadsgezicht	12
3.2	Provinciaal beleid	14
3.2.1	Cultuurhistorisch beleid	14
3.2.2	Provinciale waardenkaart	14
3.3	Gemeentelijk beleid	15
3.3.1	Nota Cultuurhistorie	15
3.3.2	Cultuurhistorische Basiskaart Gouda	15
3.3.3	Cultuurhistorische Analyses (CHA)	16
3.3.4	Beschermd stadsgezicht	16
4	**Cultuurhistorische waarde en effectbepaling**	**18**
4.1	Historische geografie	18
4.1.1	Historisch-landschappelijke hoofdstructuur	18
4.1.2	Historisch landschappelijke structuren en elementen	19
4.1.3	Historisch groen	19
4.2	Historische (steden)bouwkunde	20
4.2.1	Werelderfgoed	20
4.2.2	Beschermd stads- en dorpsgezicht	20
4.2.3	Rijks- en gemeentelijke monumenten	20
5	**Conclusie**	**21**

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en kader

Profier Bouw- en Projectontwikkeling BV is voornemens de Turfmarktkerk aan de Turfmarkt 60 en de panden aan het Klooster 7 te Gouda te herontwikkelen tot een appartementencomplex en bijbehorende voorzieningen. Voor de herontwikkeling is op 17 april 2018 een omgevingsvergunning aangevraagd bij de Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH). De ODMH heeft de vergunningsaanvraag beoordeeld en heeft op 15 mei 2018 om aanvullende informatie gevraagd. Naast een archeologisch – en bodemonderzoek is tevens een cultuurhistorische effectrapportage vereist. De voorliggende rapportage voorziet hierin.

1.1.1 Onderzoeksstrategie en kwaliteit

In deze rapportage wordt nagegaan of cultuurhistorische waarden aanwezig zijn in en rond het plangebied en of en hoe deze kunnen worden ingepast in de ruimtelijke ontwikkeling.
Voor deze werkwijze wordt aangesloten bij de richtlijnen die zijn uitgegeven door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed: Cultuurhistorisch onderzoek in de vormgeving van de ruimtelijke ordening, aanwijzingen en aanbevelingen.

1.1.2 Ontwerp herontwikkeling

Deze cultuurhistorische effectrapportage is gebaseerd op het stedenbouwkundig ontwerp van de herontwikkeling zoals deze bekend was bij de opstelling ervan. Dit stedenbouwkundig ontwerp is mogelijk nog aan wijzigingen onderhevig. Zolang deze wijzigingen binnen de in deze rapportage beschreven eisen vallen voor wat betreft maatvoering, uiterlijke vormgeving en materiaalgebruik blijft de conclusie van deze rapportage van kracht.

1.2 Leeswijzer

Dit rapport beschrijft de effecten van de ontwikkeling voor het thema Cultuurhistorie. In hoofdstuk 2 wordt het beeld van de huidige situatie beschreven. Hoofdstuk 3 bevat een overzicht van relevante wetgeving en beleidskaders met betrekking tot cultuurhistorie. Achtereenvolgens komt het beleid op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau aan de orde. In hoofdstuk 4 worden de cultuurhistorische waarde van het plangebied en de effecten van de ontwikkeling en de inpassing op deze waarde inzichtelijk gemaakt en beoordeeld. Hoofdstuk 5 bevat ten slotte de conclusie.

2 Beschrijving locatie

2.1 Begrenzing onderzoeksgebied

Het plangebied omvat de kerk aan de Turfmarkt 60 en het pand aan het Klooster 7 in het centrum van Gouda. De kerk staat kadastraal bekend als Gouda, sectie B3773. Het Klooster 7 staat bekend als Gouda, sectie B2815.

De Turfmarktkerk is ten opzichte van de straatwand aan de Turfmarkt naar achteren gelegen. Aan de achterzijde van de kerk bevindt zich het pand aan het Klooster 7. Beide locaties hebben een totaal oppervlak van circa 1.300 m^2. In figuur 2.1 is de begrenzing van het plangebied aangegeven.

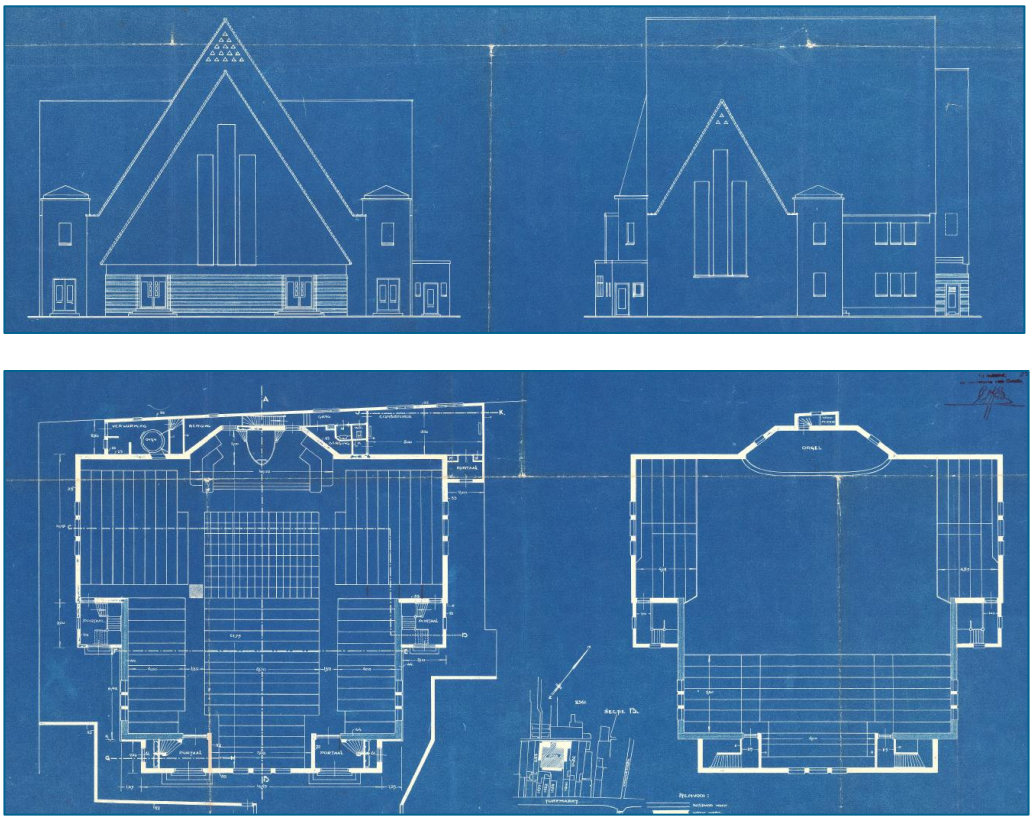

Figuur 2.1: Onderzoekslocatie Het Klooster 7 en Turfmarkt 60 (bron: Globespotter, Cyclomedia)

2.2 Stedenbouwkundige situatie

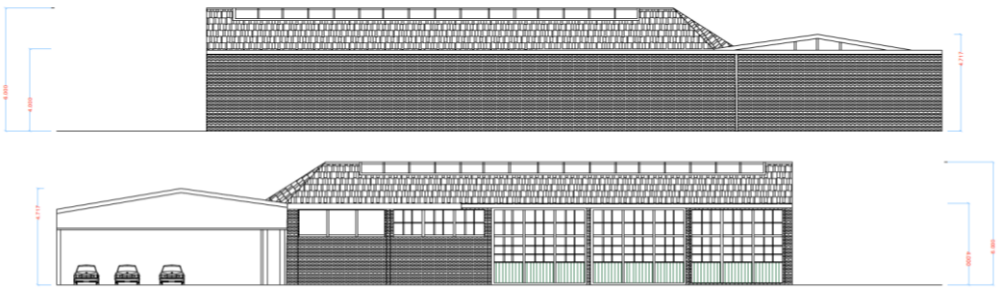
De voormalige Gereformeerde kerk aan de Turfmarkt 60 is in 1931 gebouwd naar ontwerp van Jan Groenendijk, hoofdopzichter bij bouw- en woningtoezicht van de gemeente Gouda. Groenendijk ontwierp een sobere en doelmatige kerk in zakelijk – expressionistische vormen met een capaciteit van ongeveer 1400 personen ter plaatse van een oudere kerk uit 1888. Deze oude kerk was naar achteren gelegen ten opzichte van de straatwand, derhalve was de Turfmarktkerk dat ook. Daarom ligt de kerk in feite op het binnenterrein van het bouwblok.
Het kerkgebouw is een interbellumkerk en heeft een voor dit type kerk karakteristieke hoofdvorm met een grondplan in de vorm van een Latijns kruis. De in baksteen uitgevoerde

gevels zijn voorzien van siermetselwerk en grote vensters met gebrandschilderd glas. Het samengestelde dak van steile, hoog opgaande zadeldaken is gedekt met rode dakpannen.
De constructie van het gebouw met opvallende paraboolvormige, gelamineerde houten spanten, de indeling met galerijen boven het zuidelijk deel van het schip en beide transeptarmen evenals de orgelgalerij uit de bouwtijd zijn behouden gebleven.

Figuur 2.2: Blauwdrukken van het voor- en zijaanzicht (boven) en plattegrond en galerijen (beneden) van de Turfmarktkerk. (bron: Bouwhistorische verkenning, BBA)

De panden aan het Klooster 7 behoorden toe aan een metaalverwerkingsbedrijf en een timmerwerkplaats en bevinden zich evenals de Turfmarktkerk naar achteren ten opzichte van de straatwand. Het gebouw is opgetrokken uit een bakstenen wand en een zadeldak met rode dakpannen. Beide voorzien van hoge ramen. De werkplaats stamt eveneens uit de jaren dertig.

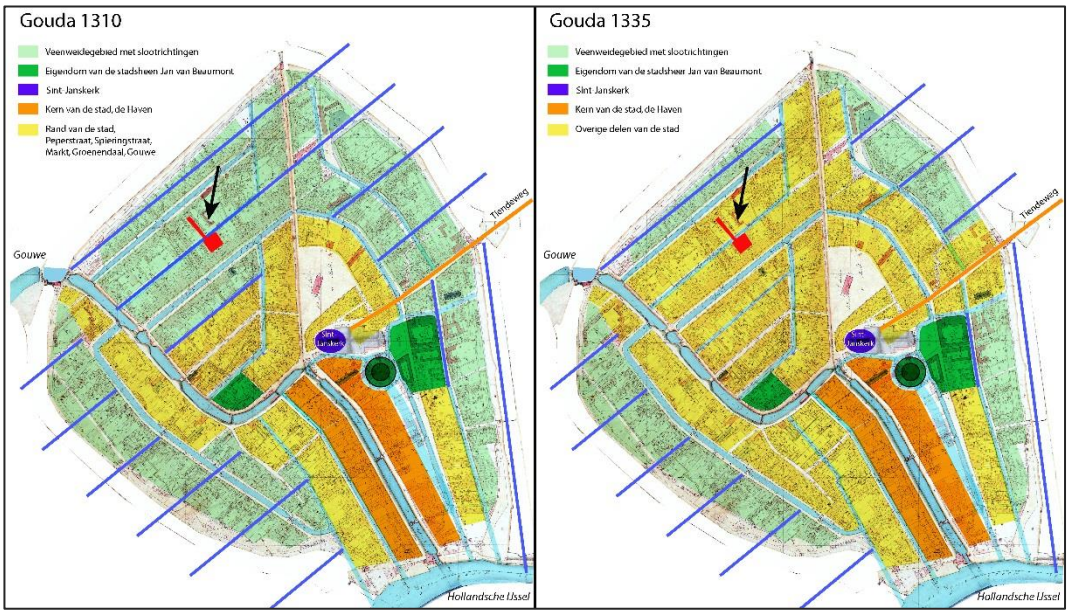

Figuur 2.3: Stedenbouwkundige tekeningen Het Klooster 7

2.3 Historische situatie

2.3.1 Historie Centrum Gouda

Omstreeks het jaar 1250 werd bij het prestedelijke Hof van de heren Van der Goude de Haven aangelegd (zie figuur 2.4, in oranje de bebouwing langs de Haven), waarna daar steeds meer activiteiten werden ontplooid. Vanuit de economische activiteiten langs de Haven ontstond de stad Gouda. In een aantal stappen is de stad vervolgens gegroeid (zie figuur 2.4, de situatie omstreeks 1310 en 1330). Omstreeks 1330 is tussen de 'oude stad' (Turfsingel) en de grens van 'de nieuwe stad' (Kattensingel) de Nieuwehaven aangelegd, die daarna voor korte tijd de noordwestelijke begrenzing van Gouda gevormd zal hebben. Vanaf dat moment lag het plangebied aan de Turfmarkt en Het Klooster dus binnen de stad Gouda. Vrij kort daarna, in het midden van de 14e eeuw, is de omwalling met stadsmuren aangelegd langs de Turfsingel, Kattensingel, Blekerssingel en Fluwelensingel, die tot in de 19e eeuw de begrenzing van de binnenstad vormde.

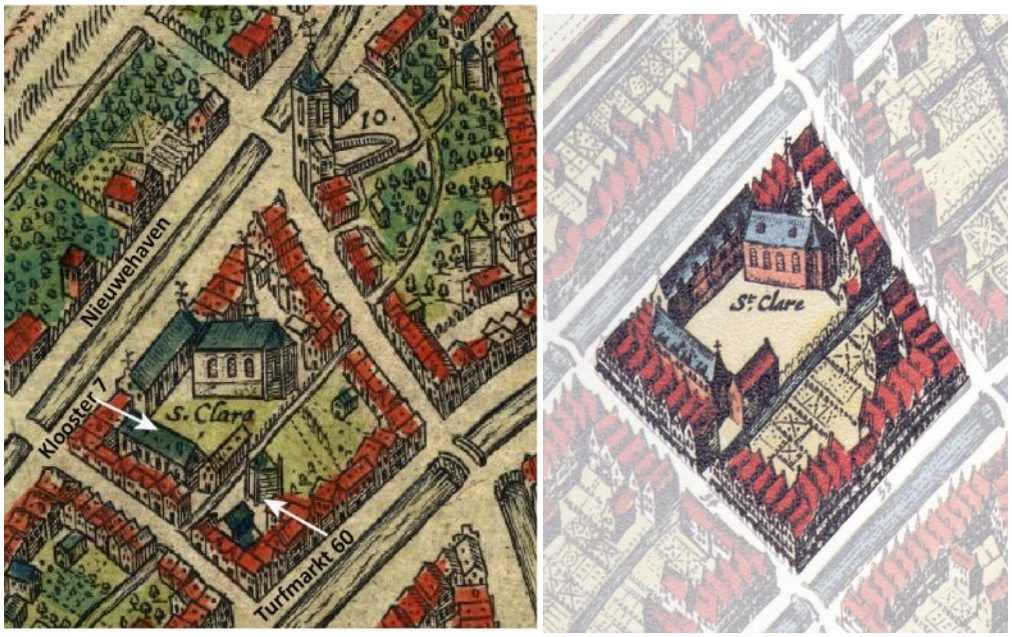
Figuur 2.4: de vroege ontwikkeling de stad (ca. 1310 en 1335, bron: van Dasselaar 2018[1]).

Oudste periode binnen de stad (1330-1466)
Aan de hand van historische bronnen en stedenbouwkundige analyse van dit deel van de stad, is een redelijk goed beeld te schetsen van de bewoning in de beginperiode van de stadsvorming. De aanleg van straten met huispercelen was erg planmatig, waarbij de vorm van de oude ontginningspercelen bepalend is geweest voor de aanleg van straten en nieuwe grachten. Deze percelen zijn tot op de dag van vandaag de basis van de huispercelen in de stad, al zijn de oorspronkelijke percelen vaak in de lengte gesplitst. De huispercelen aan de Turfmarkt en de zuidzijde van de Nieuwehaven, waar 'het Klooster' deel van uitmaakte, zijn loodrecht op de

[1] Bureauonderzoek Turfmarkt 60 en Klooster 7 te Gouda, *Antea Group 2018*

straten aangelegd. De eerste schriftelijke vermelding van de Turfmarkt is uit 1343 en de Nieuwehaven wordt voor het eerst in 1365 genoemd. De huizen zullen direct aan de straatzijde van de Turfmarkt en de Nieuwehaven gelegen hebben. Daarachter lag de tuin of een binnenterrein met als einde de oude ontginningssloot. Deze sloot in Gouda ook wel 'zijl' genoemd (zie figuur 2.5) vormde de grens met de percelen van de Turfmarkt. Op het binnenterrein kunnen wellicht schuren of ambachtelijke werkplaatsen hebben gelegen.

Het Clarissenklooster (1466-1573)
Het plangebied van de Turfmarktkerk en Het Klooster 7 ligt in het bouwblok waarin rond 1466 het Clarissenklooster is gesticht, een vrouwenklooster behorend tot de orde van Sint Franciscus. Beide straten maakten deel uit van het klooster (zie figuur 2.5).

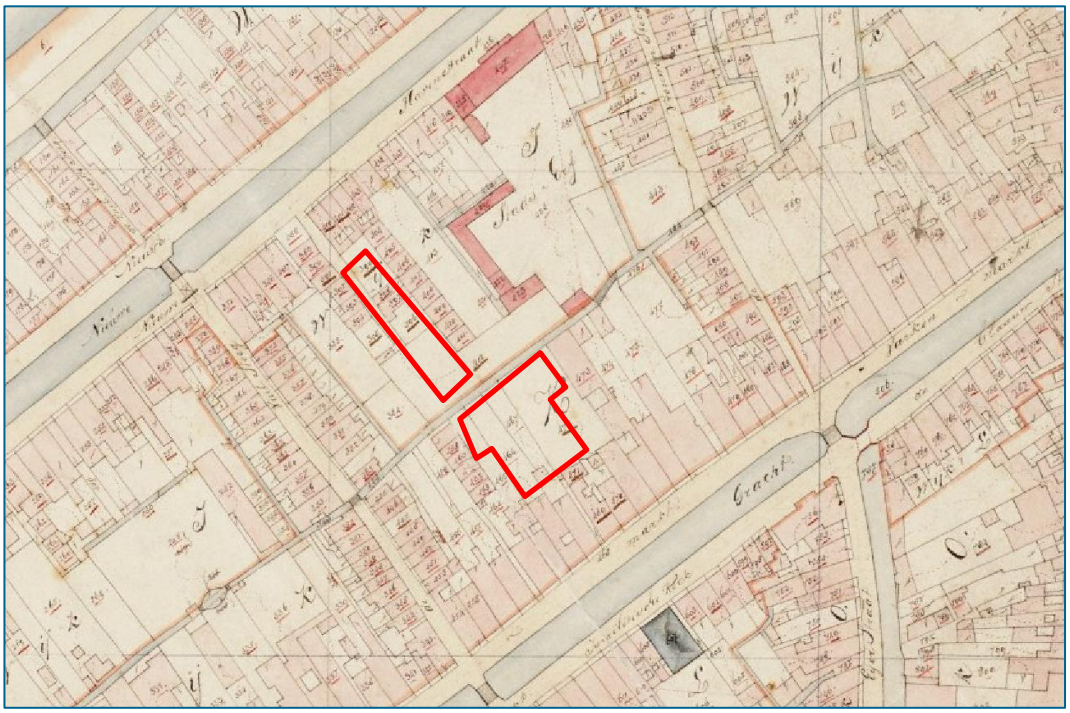
Figuur 2.5: Uitsnede kaart van Braun en Hogenberg 1585 (links) en kaart van Blaeu (1649) (rechts)

De oorsprong van het klooster lag in een huis aan de Turfmarkt, waarna in de loop van de 15e eeuw de grootste uitbreidingen plaatsvonden aan de Nieuwehaven. Onder andere op grond van de beschrijving van de eigenaren in het Repertorium Matthijs blijkt dat het oorspronkelijke pand van de Clarissen het Turfmarkt 52 betreft, dat ligt naast het poortje naar het binnenterrein.

In 1475 kreeg het klooster van het stadsbestuur van Gouda toestemming om op het eigen terrein tussen de Turfmarkt en de Nieuwehaven een kapel op te richten. Uit de bronnen is bekend dat die kapel in 1480 is ingewijd. De vroegste afbeeldingen van het klooster zijn de 16e- en 17e-eeuwse stadsplattegronden (zie figuur 2.5). Van de locatie aan 'het Klooster' is de ligging binnen het Clarissenklooster goed te herkennen op de kaarten. Ongeveer op de plaats van het plangebied staat een groot kloostergebouw getekend, dat loodrecht op de Nieuwehaven staat. Achter dat gebouw zien we een kleiner gebouw evenwijdig aan de sloot (zijl), die midden door het bouwblok loopt. Langs de Nieuwehaven staat een lang gebouw getekend, met schuin daarop

de kapel. Het deel van het klooster aan de Turfmarkt is niet als zodanig op de kaarten te herkennen. Tot aan de Reformatie, waardoor het klooster in 1573 werd gesloten, maakte een groot deel van het binnenterrein van het bouwblok ten noorden van de zijl deel uit van het klooster. De gebouwen van het Clarissenklooster werden hierna deels gesloopt en deels hergebruikt. De kapel en het bijbehorende terrein werden gebruikt als stadstimmerwerf, tot aan de sloop in 1690.

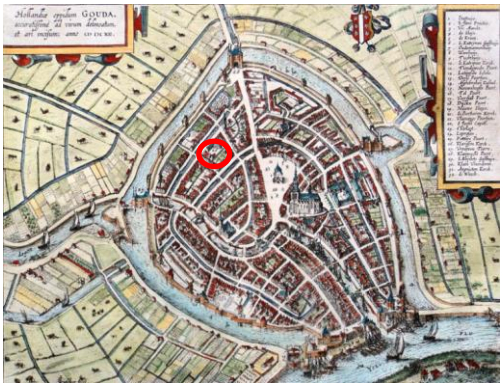
Voor het plangebied is met name de exacte ligging van het grote gebouw dat loodrecht op de Nieuwehaven staat getekend van belang. Vermoedelijk was dit gebouw de refter (=keuken) van het klooster. Vermoedelijk zijn er na 1590 vier woonhuizen in de voormalige refter gecreëerd. In 1650 werden deze vier huizen (de voormalige refter) afgebroken en werd door Dirk Bosch, koopman uit Amsterdam, een hofje van acht huizen gebouwd. Deze huisjes zijn op de kadastrale kaart van 1832 nog te herkennen (zie figuur 2.6).

Figuur 2.6: Kadastrale kaart van 1832 (bron: Cultuurhistorische basiskaart gemeente Gouda)

De Turfmarktkerk is gelegen aan de Turfmarkt in de oude binnenstad van Gouda en behoort dus al lange tijd tot de stad. De gracht in deze straat was oorspronkelijk, tot de stad werd uitgebreid, één van de stadgrachten. Reeds in de veertiende eeuw was de gracht aan beide zijden bebouwd. In figuur 2.7 is aan de hand van historische kaarten de opbouw van het centrum van Gouda te zien.

Circa 1625

Bron: www.oudelandkaarten.nl

Circa 1850

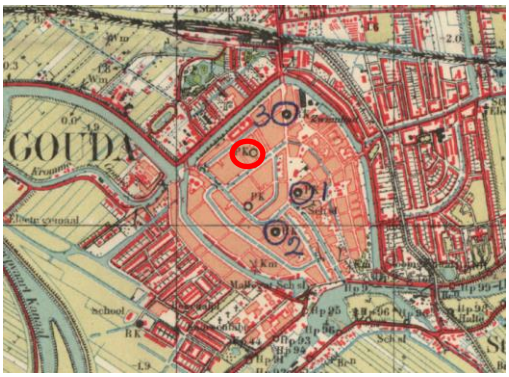
Bron: www.topotijdreis.nl

Circa 1900

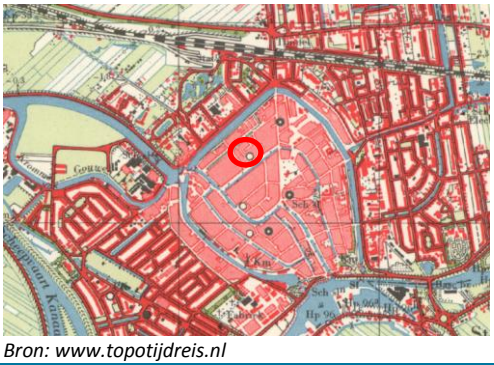
Bron: www.topotijdreis.nl

Circa 1940

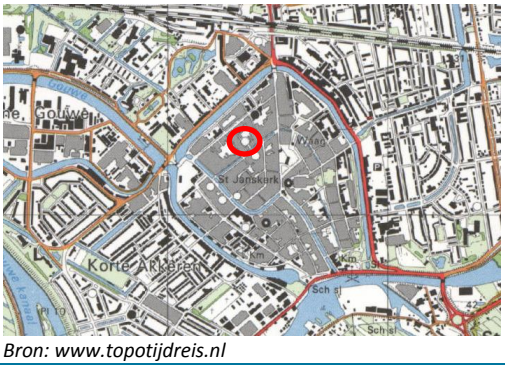
Bron: www.topotijdreis.nl

Circa 1960

Bron: www.topotijdreis.nl

Circa 1990

Bron: www.topotijdreis.nl

Figuur 2.7: Historische kaarten centrum van Gouda

2.3.2 Historische situatie Turfmarktkerk

Na de beschreven historie in paragraaf 2.3.1 is op de locatie van de kerk in 1889 de Noorderkerk gebouwd. Deze kerk is in 1931 uitgebreid, waarbij een deel van de oude kerk in een nieuw ontwerp is opgenomen. Met name de oude voorgevel is bewaard gebleven maar niet meer zichtbaar omdat hij is afgedekt met een halfsteens laag van de nieuwe bakstenen. Dit betreft het huidige gebouw van de Turfmarktkerk.

Na de ingebruikname van de Kerk in 1932 hebben er in 1957-1958 en 1969 enkele interne verbouwingen plaatsgevonden. In 1981 verhuisde de gemeente naar een nieuw kerkgebouw onder de naam ‘De Veste’ aan de Ridder van Catsweg 300. Korte tijd daarna onderging de Turfmarktkerk een renovatie en werd het gebouw van 1984 tot 1993 onderkomen van de Gereformeerde Gemeente in Nederland. Deze gemeente verhuisde in 1993 naar een eigen nieuwe Rehobothkerk aan de Gerbrandyweg 12.

Sinds 1993 heeft de Turfmarktkerk nog enige tijd een kerkelijke functie gehad, maar in 2003 raakte het gebouw definitief buiten bedrijf en is sinds 2006 gesloten. Sindsdien zijn er plannen geweest voor de inbouw van twaalf woningen en sindsdien nog voor vijf atelierwoningen voordat de huidige plannen voor de appartementen zijn gemaakt.

2.3.3 Aardkundige waarden

Het plangebied is volledig verhard en heeft een oude fundatie onder de bebouwing. Het plangebied is gelegen op een stedelijke ophooglaag met een diepte van twee meter beneden maaiveld. Dieper dan twee meter beneden maaiveld bestaat de bodem uit kleiig veen.

Het plangebied bevindt zich in de historische stadskern van Gouda waar al eeuwen menselijke processen een rol spelen. Er is daarom geen sprake van het behoud van langdurige natuurlijke bodemprocessen. Daarmee zijn in het plangebied geen aardkundige waarden aanwezig.

2.4 Huidig en toekomstig gebruik

Het plangebied is in de huidige situatie in eigendom van Profier Bouw- en Projectonwikkeling BV. De panden aan het Klooster 7 en de Turfmarktkerk zijn in de huidige situatie niet in gebruik en leegstaand. De kerk is in zeer slechte staat en hierom afgesloten voor bezoekers. Op de foto’s in figuur 2.8 en 2.9 is de huidige situatie van het plangebied weergegeven.

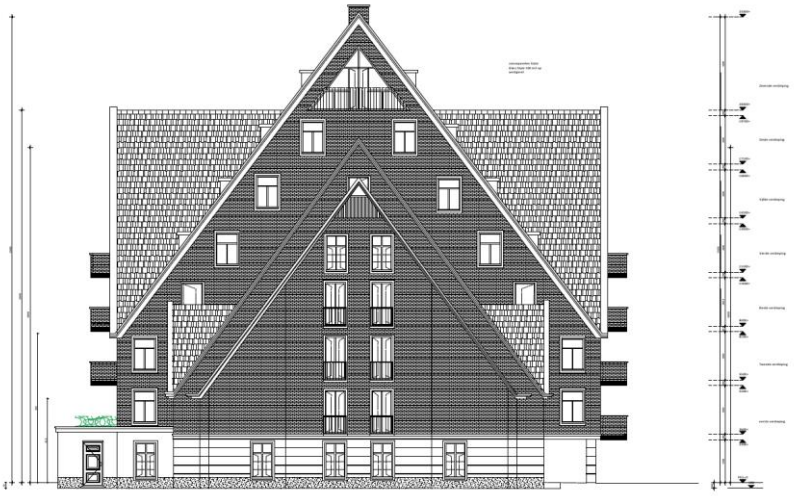

Figuur 2.8: Huidige situatie Turfmarktkerk

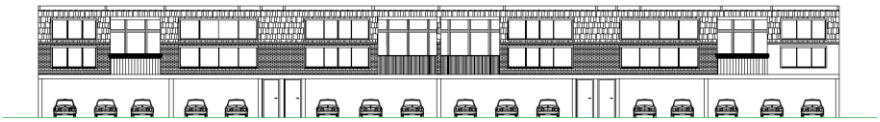

Figuur 2.9: Huidige situatie het Klooster 7

In de toekomstige situatie zijn in het plangebied op de locatie van de kerk een appartementencomplex en op de locatie van het Klooster 7 appartementen met een inpandige parkeervoorziening beoogd. In figuur 2.6 en 2.7 zijn de stedenbouwkundige tekeningen van de toekomstige situatie weergegeven. In de bijlage zijn de complete stedenbouwkundige tekeningen en profielen opgenomen.

Figuur 2.10: Vooraanzicht nieuwe situatie Turfmarktkerk

Figuur 2.11: Vooraanzicht nieuwe situatie Het Klooster 7

3 Beleidskader

Waar eerder nationaal landschapsbeleid bestond (Nationale Landschappen) is dit nu op provinciaal niveau verankerd in structuurvisies of ruimtelijke visies. Uitzondering zijn de Unesco werelderfgoed gebieden zoals de Stelling van Amsterdam of de Beemster. Delen hiervan zijn beschermd via de Monumentenwet 1988. Daarnaast neemt wetgeving als Natura 2000 en de EHS de wettelijke bescherming voor grote delen van de voormalige Nationale Landschappen over. Bovendien voorziet de Boswet in kwantitatief beleid ten aanzien van hoeveelheden en oppervlaktes bos/ bomen in combinatie met de Algemene Plaatselijke Verordeningen (APV) in de bebouwde kom.

Voor cultuurhistorie is bescherming van historisch (steden)bouwkundige waarden en stads- en dorpsgezichten geregeld in de Monumentenwet 1988. Historisch geografische waarden worden niet beschermd middels wetten of verdragen. Wel zijn deze waarden veelal opgenomen in provinciale cultuurhistorische waardenkaarten.

3.1 Rijksbeleid

In de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is vastgelegd dat ruimtelijke ordening een afweging is van verschillende belangen. Een van de belangen is het cultureel erfgoed. In het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is daarom de verplichting opgenomen om in de ruimtelijke ordening ‘rekening te houden met aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten’.

3.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte laat het Rijk de verantwoordelijkheid voor de afstemming tussen verstedelijking en groene ruimte op regionale schaal over aan provincies. Daarmee wordt bijvoorbeeld het aantal regimes in het landschap- en natuurdomein fors ingeperkt. Daarnaast wordt (boven)lokale afstemming en uitvoering van verstedelijking overgelaten aan (samenwerkende) gemeenten binnen provinciale kaders. Afspraken over percentages voor binnenstedelijk bouwen, rijksbufferzones en doelstellingen voor herstructurering laat het Rijk los.
In de Structuurvisie zijn 13 nationale belangen benoemd; hiervoor is het Rijk verantwoordelijk en wil het resultaten boeken. Nationaal Belang 10 is ruimte voor behoud en versterking van (inter)nationale unieke cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten.

3.1.2 Monumentenwet en Erfgoedwet

De Monumentenwet 1988 regelt de wettelijke bescherming van onroerende rijksmonumenten en door het Rijk aangewezen stads- en dorpsgezichten. De Monumentenwet heeft niet alleen betrekking op gebouwen en objecten, maar ook op stad- en dorpsgezichten en archeologische monumenten boven en onder water. In de Monumentenwet 1988 is geregeld hoe gebouwde of archeologische monumenten aangewezen kunnen worden als wettelijk beschermd monument. Ook geeft de Monumentenwet voorschriften voor het wijzigen, verstoren, afbreken of verplaatsen van een beschermd monument. Die voorschriften houden in dat er niets aan het

monument mag worden veranderd zonder voorafgaande vergunning. Deze vergunning moet op voorhand worden aangevraagd bij het bevoegd gezag.

In januari 2016 vervangt de Erfgoedwet een deel van de Monumentenwet 1988. Onderdelen van de Monumentenwet die de fysieke leefomgeving betreffen, gaan naar de Omgevingswet die in 2018 van kracht wordt. Voor deze onderdelen is een overgangsregeling in de Erfgoedwet opgenomen voor de periode 2016-2018.

3.1.3 Beschermd Stadsgezicht

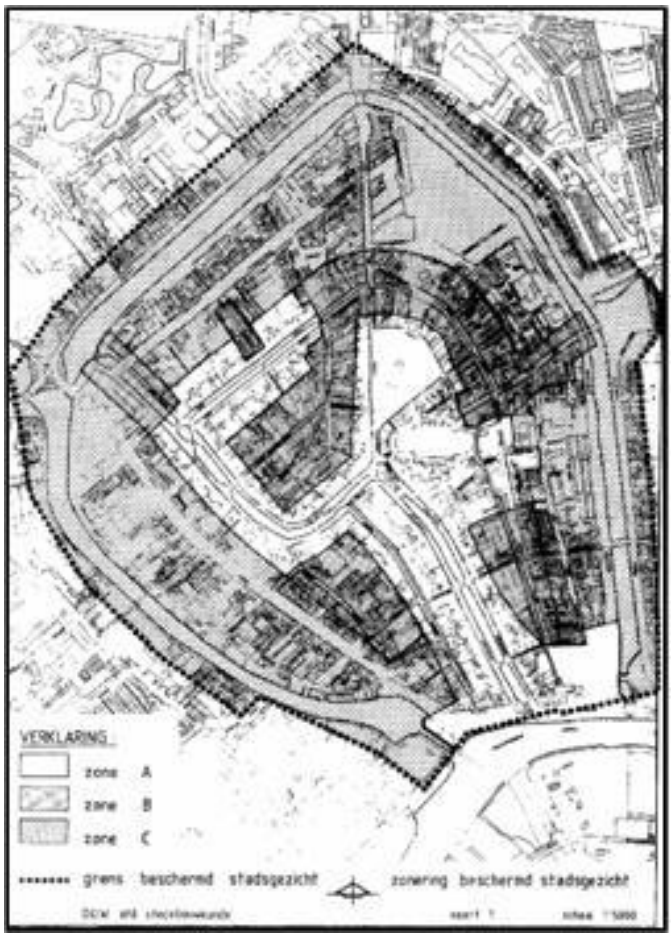
Op 20 februari 1979 (nr. MMA/MO 196.974 I) is de Goudse binnenstad door de toenmalige ministeries van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk (CRM) en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) aangewezen als beschermd stadsgezicht als bedoeld in artikel 21 van de Monumentenwet (momenteel is dit artikel 35 van de Monumentenwet 1988).

Tot het beschermd stadsgezicht behoort de gehele oude binnenstad, inclusief de strook, direct aan de overzijde van de singels. De aanwijzing als beschermd gezicht is een erkenning van het bijzondere historische karakter van het gebied. Dit karakter bestaat uit een samenspel van de stedenbouwkundige structuur, het aanzien van de bebouwing en de wijze waarop grond en gebouwen worden benut.

Doel van de aanwijzing is het in eeuwen gegroeide cultuurlandschap en de historische karakteristieken daarvan te behouden en nadrukkelijk een plaats te geven in de toekomstige ontwikkelingen. Dit gebeurt door middel van dit bestemmingsplan dat als uitvloeisel van de aanwijzing wordt opgesteld. In de praktijk betekent dit dat de historische karakteristieken, zoals omschreven in de toelichting bij de aanwijzing, een belangrijke plaats krijgen bij de ruimtelijke inrichting.

Het beschermd stadsgezicht is verdeeld in drie zones (zie figuur 3.1):

- Zone A. Van belang vanwege het patroon van straten en wateren in samenhang met de profilering en inrichting van de openbare ruimte en de afmetingen en vormgeving van de bebouwing. Bestaat globaal uit De Haven, de Markt, de Gouwe, de Peperstraat, de Turfmarkt en het gebied rond de St Janskerk.
- Zone B. Van belang vanwege het patroon van straten en openbare ruimte en de afmetingen van de bebouwing. Bestaat globaal uit de Spieringstraat, de Zeugstraat, de St Anthoniestraat, de Naaierstraat, de Lange Groenendaal, Achter de Vismarkt, de Kuiperstraat en de Keizerstraat.
- Zone C. Van belang vanwege het patroon van straten en wateren in samenhang met de schaal van bebouwing. Omvat onder meer de singels, Raam, Vest, Nieuwe Haven, Agnietenstraat, Wilhelminastraat, Rozendaal, Groeneweg en Tuinstraat.

Figuur 3.1: zonering Beschermd Stadsgezicht

De Turfmarktkerk is gesitueerd in zone A, en is dientengevolge van belang vanwege de openbare ruimte en de afmetingen en vormgeving van de bebouwing. Klooster 7 is gesitueerd in zone C, en is dientengevolge van belang vanwege de schaal van bebouwing.

De aanwijzing als beschermd gezicht kan ook aanleiding zijn om de architectonische vormgeving in het plangebied te sturen met bijvoorbeeld een beeldkwaliteitsplan of het welstandsbeleid (zie onder 'gemeentelijk beleid'). Bij nieuwe ontwikkelingen is het uitgangspunt nieuwe gebouwen toe te voegen en veranderingen in het gebruik te laten plaatsvinden, die passen binnen het historisch gegroeide karakter, daarbij de historische structuren intact te laten en de ontwikkelingen op deze waarden af te stemmen.

Het beschermd stadsgezicht vormt in dit verband een historische stedenbouwkundige eenheid. De opgave is om bij nieuwe ontwikkelingen die eenheid zoveel mogelijk te behouden en te versterken.

3.2 Provinciaal beleid

De provincie stelt zich tot doel cultuurhistorie te behouden of in te passen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Om dit mogelijk te maken heeft de provincie zogenoemde Regioprofielen Cultuurhistorie opgesteld. Deze zijn opgenomen in de Beleidsvisie Cultureel Erfgoed 2017 - 2020 van de provincie Zuid-Holland. Hierin staan 7 erfgoedlijnen centraal. Een erfgoedlijn is een geografische structuur (kust, trekvaart, oude duinenrij, eiland, enzovoort) die meerdere monumentale stippen met 1 gemeenschappelijk historisch verhaal verbindt tot 1 streep of lijn op de kaart. Erfgoedlijnen zijn samenstellingen van erfgoed, landschap en water, die kwaliteit verschaffen aan de ruimte en beschikken over groot recreatief en toeristisch potentieel.

3.2.1 Cultuurhistorisch beleid

Het cultureel erfgoed van Zuid-Holland is een belangrijke drager van ruimtelijke kwaliteit. Zeker in combinatie met groen en water verhoogt het erfgoed de variëteit en daarmee de aantrekkelijkheid van stad en landschap. Deze toegevoegde waarde van erfgoed bevordert de provincie op diverse manieren:

- behoud en versterking van cultuurhistorisch waardevolle structuren en ensembles die van bijzonder provinciaal belang zijn, via bescherming én passende ruimtelijke ontwikkeling,
- cultureel erfgoed vormt een integraal onderdeel van het provinciaal ruimtelijk kwaliteitsbeleid via de kwaliteitskaart en de gebiedsprofielen ruimtelijke kwaliteit.

De cultuurhistorische en archeologische waarden zijn gebundeld in de cultuurhistorische hoofdstructuur (CHS), die de basis vormt voor het provinciaal erfgoedbeleid. Het beschermende ruimtelijk beleid richt zich met name op een selectie van de CHS:

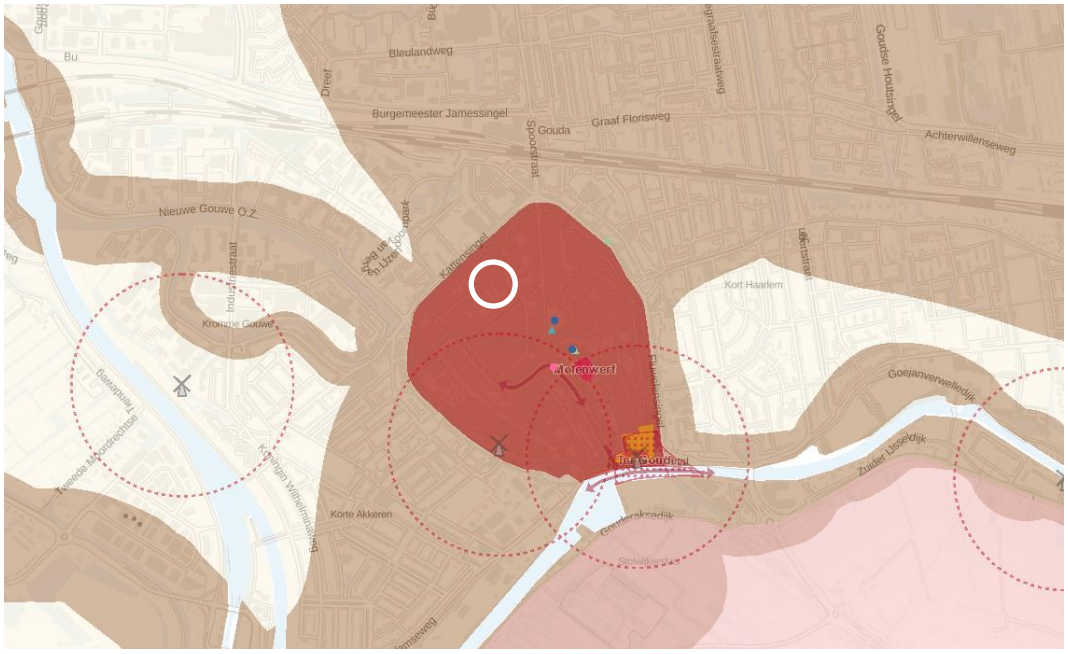
- cultuurhistorische kroonjuwelen (unieke, zeer karakteristieke en gave erfgoedensembles in Zuid-Holland)
- molen- en landgoedbiotopen,
- werelderfgoed (bestaand en potentieel);
- archeologie.

De provinciale cultuurhistorische waarden zijn geïnventariseerd en opgenomen op de provinciale cultuurhistorische waardenkaart.

3.2.2 Provinciale waardenkaart

De cultuurhistorische kaart van Zuid-Holland geeft een overzicht van cultuurhistorische kenmerken en waarden in de provincie. Het is een overzicht op hoofdlijnen, bijvoorbeeld van waardevolle verkavelingspatronen, gebieden met een archeologische verwachtingswaarde of monumentale boerderijlinten. Dit is het schaalniveau waarop de provincie beleid voert. De cultuurhistorische kaart - ook aangeduid als Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) - kent drie verschillende thema's: archeologie, historische stedenbouw en historisch landschap.

Het plangebied is onderdeel van het gebied Stads- en dorpskernen. De huidige stads- en dorpskernen zijn vaak van middeleeuwse oorsprong (1500 tot 500 jaar geleden). Bewoningslagen van verschillende eeuwen liggen hier op elkaar. Het bodemarchief in deze kernen bevat zodoende zeer belangrijke informatie over hun ontstaansgeschiedenis.

Figuur 3.2: Uitsnede Cultuurhistorische waardenkaart Zuid Holland met globale aanduiding plangebied (witte cirkel)

3.3 Gemeentelijk beleid

3.3.1 Nota Cultuurhistorie

De Nota Cultuurhistorie behandelt het cultuurhistorisch erfgoed zoveel mogelijk integraal (monumentenzorg, archeologie en landschapsbehoud). Centraal staat het streven het cultuurhistorisch erfgoed een bijdrage te laten leveren aan de eigen identiteit en herkenbaarheid van Gouda waarbij optimaal gebruik gemaakt wordt van haar bestaande kwaliteiten (belvederebeleid). In combinatie met het bestemmingsplan vormt de nota het cultuurhistorisch beleidskader voor:

- de begeleiding van ruimtelijke plannen en bouwinitiatieven (stedelijke inpassing),
- het aanwijzen van gemeentelijke monumenten (bescherming),
- het restaureren en onderhouden van monumenten (instandhouding)
- de omgang met het bodemarchief (archeologie).

De panden in het plangebied zijn niet aangewezen als gemeentelijke monumenten.
Bij het beschermd stadsgezicht, de Rijksmonumenten en de waardevolle gebieden volgens de Cultuurhistorische hoofdstructuur van de provincie heeft de gemeente tevens te maken met het beleid van de rijksoverheid en de provincie Zuid-Holland.

3.3.2 Cultuurhistorische Basiskaart Gouda

De gemeente Gouda heeft in haar Erfgoedvisie (zie paragraaf 3.1.3) als uitgangspunten gesteld: de samenhang centraal stellen en het verhaal van de sta beschrijven. Door het erfgoed in de

ruimtelijke samenhang te zien wordt de ontstaansgeschiedenis van Gouda in beeld gebracht. In juni 2018 is de Cultuurhistorische Basiskaart (CHBK) in gebruik genomen waarmee wordt voorzien in de behoefte om de kennis van het Goudse erfgoed te ordenen, te bundelen en te ontsluiten.

3.3.3 Cultuurhistorische Analyses (CHA)

In de Nota Cultuurhistorie is als beleid geformuleerd dat voor locaties waar zich nieuwe ontwikkelingen voordoen, een CHA moet worden opgesteld. Op de bij de nota behorende kaart ('gele-vlekkenkaart', zie figuur 3.3) staat aangegeven op welke gebieden dit van toepassing is. Dit geldt ook bij ruimtelijke plannen. Het gehele plangebied valt onder dit beleid. De cultuurhistorische analyse wordt met deze rapportage ingevuld.

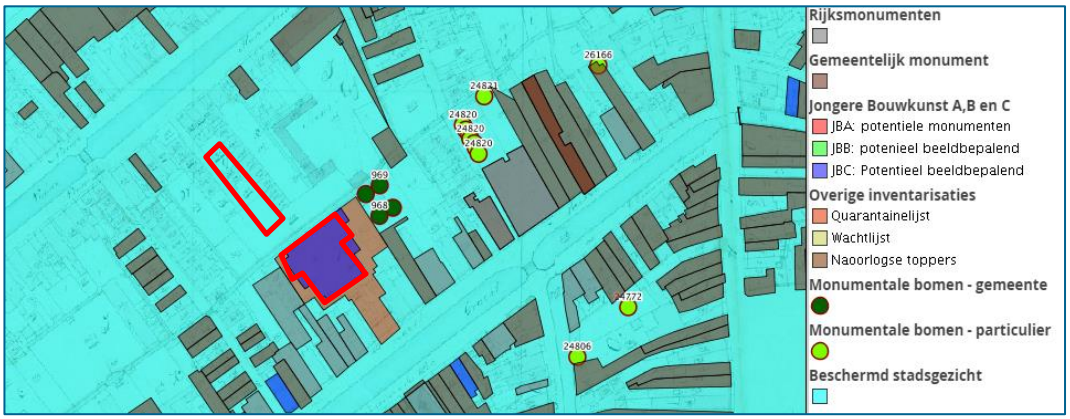

Figuur 3.3: Gebieden waar volgens de richtlijnen gemeente CHA's wordt gevraagd

3.3.4 Beschermd stadsgezicht

Het plangebied is aangewezen als Beschermd stadsgezicht, de Turfmarktkerk is daarbij potentieel beeldbepalend (zie figuur 3.4). In paragraaf 3.1.4 is reeds ingegaan op het Beschermd Stadsgezicht. Het gemeentelijke beleid, als uitvloeisel van de aanwijzing, is het opstellen van bestemmingsplannen die richting geven aan de instandhouding van de historische karakteristeken, zoals omschreven in de toelichting bij de aanwijzing (art. 36, Monumentenwet). Daarnaast geeft Gouda door middel van een beeldkwaliteitsplan en de welstandsbeleid sturing aan de architectonische vormgeving in het plangebied.

Voor zover bebouwing en openbare ruimte zijn aangemerkt als Beschermd Stadsgezicht, is het de bedoeling om de toekomstige ontwikkeling hierop af te stemmen. Het beschermd stadsgezicht vormt in dit verband een historische stedenbouwkundige eenheid. De opgave is om bij de nieuwe ontwikkeling die eenheid zoveel mogelijk te bewaren en te versterken.

Figuur 3.4 Uitsnede van de cultuurhistorische beleidskaart van de gemeente Gouda (bron: CHBK)

4 Cultuurhistorische waarde en effectbepaling

Binnen de effectbepaling en –beoordeling voor cultuurhistorie wordt onderscheid gemaakt in effecten op:

- Historisch geografische waarden (landschappelijke hoofdstructuur, landschappelijke structuren en elementen en historisch groen;
- Historisch stedenbouwkundige waarden (werelderfgoed, beschermd stads- en dorpsgezicht, rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en overige waarden).

De effectbepaling vindt kwalitatief/beschrijvend plaats op basis van expert judgement. In de voorgaande hoofdstukken zijn de historische situatie en de cultuurhistorische beleidswaarden van het plangebied geïnventariseerd. Aan de hand van het stedenbouwkundig ontwerp (situatieschets, lengteprofiel en dwarsprofielen) is bepaald of er waarden worden aangetast en zo ja op welke wijze (fysiek, beleving, samenhang).

Tabel 4.1: Criteria cultuurhistorie

Cultuurhistorie		Methode	Criterium
Historische geografie - Historisch-landschappelijke hoofdstructuur - Historisch-landschappelijke structuren en elementen - Historisch groen	Fysieke kwaliteit	Kwalitatief	Fysieke aantasting van waarden
	Beleefde kwaliteit	Kwalitatief	Aantasting van de belevingswaarde
	Inhoudelijke kwaliteit	Kwalitatief	Aantasting van de samenhang
Historische (steden)bouwkunde - Werelderfgoed - Beschermd stads en dorpsgezicht - Rijksmonumenten - Gemeentelijke monumenten	Fysieke kwaliteit	Kwalitatief	Fysieke aantasting van waarden
	Beleefde kwaliteit	Kwalitatief	Aantasting van de belevingswaarde
	Inhoudelijke kwaliteit	Kwalitatief	Aantasting van de samenhang en informatiewaarde

4.1 Historische geografie

In de onderstaande paragraaf is een beschrijving gemaakt van de historisch-geografische waarden die zich in het plangebied bevinden.

4.1.1 Historisch-landschappelijke hoofdstructuur

Waarde plangebied
Het plangebied ligt in de Goudse binnenstad. De binnenstad is een typische Hollandse grachtenstad. De opbouw van de plattegrond van de binnenstad wordt met name bepaald door de scheepvaartroute, de waterhuishouding en de bodemgesteldheid. De ontginning van het veenpakket leidde tot smalle, diepe kavels. De bouwhoogte bleef beperkt door de geringe draagkracht van de bodem. Daarnaast is de ondergrond ook bepalend geweest voor de

karakteristieke straatpeilverschillen. Deze hoogteverschillen zijn in de lengteprofielen van straten en grachten goed zichtbaar. In de dwarsprofielen van straten en grachten zijn met name de stoepenzones en, in het geval van grachten, de kadezones kenmerkend. De stoepenzones zijn langs enkele grachten nog herkenbaar als overgang tussen openbaar en privégebied. In de kadezones staan over het algemeen bomen en geparkeerde auto's. Daarnaast zijn de historische bouwstijlen en bouwmethoden en -technieken bepalend geweest voor het huidige stadsbeeld.

Effect ontwikkeling
Bij de ontwikkeling van de appartementen is rekening gehouden met de historisch-landschappelijke hoofdstructuur, door het behoud van het grondplan en de uiterlijke vormgeving met details die passen bij het beschermde gezicht wordt er rekening gehouden met de historische waarden. Hiermee blijft de historisch-landschappelijke hoofdstructuur voldoende behouden door de nieuwe ontwikkeling.

4.1.2 Historisch landschappelijke structuren en elementen

Waarde plangebied
De bebouwing in de Goudse binnenstad kenmerkt zich door 'eenheid in verscheidenheid'. De eenheid wordt hierbij gevormd door een gemeenschappelijke stijl, waarin de 'korrel', de bouwhoogte, het verticale karakter, de klassieke gevelopbouw, de kaprichting, de parcellering, het materiaalgebruik, de ambachtelijkheid en de kleine schaal kenmerkend zijn. Het grootste deel van de panden is gebouwd naar de ambachtelijke middelen en mogelijkheden van die tijd. Daarna, in meer recente perioden, zijn veel panden aangepast, zowel in uiterlijk als in functie. Van oorsprong werd het architectuurbeeld bepaald door de toepassing van hout (constructie, deuren, kozijnen en daklijsten) en baksteen (gevels). Voor de overspanning tussen gemetselde zijmuren was de houten balk maatgevend wat resulteerde in pandbreedtes van gemiddeld 5 tot 6 meter. Uitzonderingen hierop vormen panden waarbij de balken loodrecht op de voorgevel liggen. Deze panden variëren in breedte en hebben een geringe diepte.

De verscheidenheid van het architectuurbeeld uit zich, binnen de hierboven beschreven gemeenschappelijke kenmerken, in een rijke bouwkundige variatie aan gevelindelingen, gevelbeëindigingen, ornamentiek en talloze kleine verschillen in goothoogte, nokhoogte en materiaaltoepassing.

Effect ontwikkeling
Bij de ontwikkeling van de appartementen is rekening gehouden met de stijlelementen, door het behoud van het uiterlijke vormgeving met details die passen bij het beschermde gezicht wordt er rekening gehouden met de historische waarden. Doordat voldoende rekening gehouden is met deze architectuurhistorische waarden, blijft de ontwikkeling goed passen in de landschappelijke structuren en elementen. Door het behouden van de grondplannen van de bestaande gebouwen, wordt hierop ook aangesloten.

4.1.3 Historisch groen

Het plangebied is volledig verhard. Er bevindt zich geen historisch groen. De ontwikkeling heeft geen positief of negatief effect op het aspect historisch groen.

4.2 Historische (steden)bouwkunde

4.2.1 Werelderfgoed

De Turfmarktkerk en Klooster 7 zijn niet aangewezen als werelderfgoed. De ontwikkeling heeft geen positief of negatief effect op het aspect werelderfgoed.

4.2.2 Beschermd stads- en dorpsgezicht

Waarde plangebied
Het plangebied is aangewezen als beschermd stadsgezicht als bedoeld in artikel 21 van de Monumentenwet (momenteel is dit artikel 35 van de Monumentenwet 1988). Zoals beschreven in hoofdstuk 2 is de Turfmarktkerk gesitueerd in zone A op de zoneringskaart Beschermd stadsgezicht, daarom is de vormgeving van belang vanwege de openbare ruimte en de afmetingen en vormgeving van de bebouwing. Klooster 7 is gesitueerd in zone C, en is dientengevolge van belang vanwege de schaal van bebouwing.

Het uitgangspunt is nieuwe gebouwen toe te voegen en veranderingen in het gebruik te laten plaatsvinden, die passen binnen het historisch gegroeide karakter, daarbij de historische structuren intact te laten en de ontwikkelingen op deze waarden af te stemmen.

Het beschermd stadsgezicht vormt in dit verband een historische stedenbouwkundige eenheid. De opgave is om bij nieuwe ontwikkelingen die eenheid zoveel mogelijk te behouden en te versterken.

Effect ontwikkeling
Bij de ontwikkeling van de appartementen is rekening gehouden met het beschermde stadsgezicht, door het behoud van het grondplan en de uiterlijke vormgeving met details die passen bij het beschermde gezicht wordt er rekening gehouden met de historische waarden. De vereiste stedenbouwkundige eenheid wordt gewaarborgd door in de ontwikkeling gebruik te maken van gelijke vorm en gevelindeling. De hoogte van het appartementencomplex ter plaatse van de Turfmarktkerk is 25 meter de Turfmarktkerk is in de huidige situatie 20 meter hoog. De bouwhoogte van 25 meter is in de huidige situatie reeds in het bestemmingsplan verankerd, rekening houdend met de cultuurhistorische waarde in het gebied. De ontwikkeling past daarom in het beschermde stadsgezicht en vormt hiervan geen aantasting.

4.2.3 Rijks- en gemeentelijke monumenten

De Turfmarktkerk en Klooster 7 hebben geen monumentale status. De ontwikkeling heeft geen positief of negatief effect op het aspect monumenten.

5 Conclusie

Bij de ontwikkeling van de appartementen op de locatie van de Turfmarktkerk en de appartementen met inpandige parkeervoorzieningen aan het Klooster 7 is rekening gehouden met de cultuurhistorische waarden. Het grondplan en de uiterlijke vormgeving van de kerk met haar details en materiaalgebruik zijn beeldbepalend en van bouwhistorische waarde. Het stedenbouwkundig plan is gebaseerd op deze uiterlijke vormgeving en past hiermee bij het beschermde gezicht en er wordt rekening gehouden met de historische waarden. Het stedenbouwkundig plan van de appartementen aan Het Klooster 7 is eveneens gebaseerd op de maatvoeringen en uiterlijke vormgeving van de huidige situatie. Er is hierdoor geen sprake van grote aantasting voor het aspect cultuurhistorie. De cultuurhistorische waarden worden behouden.

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. 06 - 22 47 03 80
E. christian.everhardus@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2018
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.